

Jójárt Krisztián

A háború orosz értelmezésének változása A *The Russian Understanding of War* című könyv recenziója

Jójárt Krisztián: Jonsson, Oscar (2019): The Russian Understanding of War. Blurring the line between War and Peace. (Washington, D.C.: Georgetown University Press)

A *The Russian Understanding of War* a hadtudomány területén hiánypótló mű. Míg az elmúlt néhány év bővelkedett a hangzatos, kétszavas terminusokban, amelyekkel a katonai szakértők az orosz hadviselést próbálták felcímkézni, addig viszonylag kevés komoly próbálkozás született az orosz hadtudomány mélyebb, elsődleges forrásokból történő megismerésére. A *The Russian Understanding of War* üdítő kivétel. A könyv szerzője, Oscar Jonsson ugyanis egy lépést hátrálva nem arra próbál választ adni, hogyan vívja Oroszország a háborút Ukrajnában vagy Szíriában, hanem arra, hogy mit gondolnak a jelen orosz katonai teoretikusai magáról a háborúról. A *The Russian Understanding of War* azt a kérdést feszegeti, hogy az orosz hadtudomány szerint megváltozott-e a háború természete. Annak érdekében, hogy erre választ kapjon, a szerző végigvezeti az olvasót az orosz hadtudomány elméletének fejlődésén a bolsevik forradalomtól egészen napjainkig. A könyv által feldolgozott tetemes mennyiségű orosz forrás egyben azt is igazolja, hogy nem az orosz *maszkirovka* eredménye, hogy az orosz katonai stratégiában végbement változások a nyugati szakértők árgus tekintete előtt rejtve maradtak. Ez csakis az érdektelenségnek köszönhető. Oscar Jonsson könyve hosszú évek elmulasztott házi feladatát pótolja be.

A hibák kijavítása

A Krim gyors megszállása, valamint az azt követően kibontakozó háború Ukrajna keleti felén az egész világot meglepte. Az elemzők sietve próbálták az újszerűnek ható orosz stratégiát nyugati hadtudományi fogalmakkal leírni. Ez a törekvés olyan kifejezéseket hívott életre (vagy töltött fel új tartalommal), mint például „szürkezónás”, „hibrid” vagy „nemlineáris” hadviselés. Ezek a jelzők egyrészt a konfliktus nem egyértelmű jellegét (szürkezónás hadviselés), másrészt pedig a katonai és nemkatonai eszközök egyidejű alkalmazását (hibrid hadviselés) írták le. Míg e fogalmak bizonyos szempontból hasznosnak bizonyultak, a háború orosz megközelítésének csupán egy-egy szeletét ragadták ki. Ennél sokkal nagyobb gondot jelent azonban, hogy a kifejezések egy része a hadtudomány területén túllépve újságírói és politikai mantrává silányult. A hibrid hadviselésről beszélni majdnem olyan általánossá vált, mint a hibrid autókról. Michael Kofman már évekkal ezelőtt rátapintott erre a problémára, amikor azt írta, hogy: „a hibrid hadviselés az orosz hadtudomány elemzésének Frankensteinjévé vált; önálló életre kelt és nincs egyértelmű mód arra, hogy

feltartóztassuk”¹. Be kell látni, hogy Kofmannak igaza volt. Nem magával a kifejezéssel van a probléma, sokkal inkább annak parttalan értelmezésével. A hibrid hadviselés hasznos fogalom, amennyiben az az orosz hadviselés holisztikus voltára utal. Ugyanakkor mára fokozatosan elveszítette relevanciáját a hadtudomány területén. Politikusok és újságírók ugyanis az utóbbi néhány évben mindent „hibrid fenyegetésnek” bélyegeznek, ami ártó szándékú és Oroszország felől leselkedik ránk, legyen az az orosz katonai hírszerzés (GRU) volt ezredesének, Szergej Szkripálnak a megmérgezése, vagy például egy orosz atomerőmű építése Belaruzban. A grúzok és észtek hirtelen ráébredtek arra, hogy ők már azelőtt az orosz hibrid hadviselés elszenvedői voltak, hogy a kifejezés egyáltalán bevonult a köztudatba. Oscar Jonsson következetesen kerüli az orosz hadviselés bármilyen jelzővel történő felcímkézését. Helyette könyve számba veszi az orosz stratégiát leíró legismertebb nyugati és orosz fogalmakat, és rámutat azok érdemeire és hiányosságaira.

Mindamellet, hogy a nyugati szakértők megpróbálták az orosz hadviselést a már létező hadtudományi terminológiába belepréselni, kísérletet tettek arra is, – dicséretes módon – hogy megtalálják annak gyökereit az orosz katonai gondolkodásban. Nem tartott sokáig, míg ráleltek az orosz vezérkari főnök, Valerij Geraszimov egy 2013-as esszéjére, amelyben kifejti a háború változó tartalmáról szóló nézeteit. Mindenekelőtt a nemkatonai eszközök hangsúlyozása, valamint a háború és béke fogalmainak elmosódása voltak azok a gondolatok, amelyek miatt a nyugati olvasók körében Geraszimov írása forradalminak hatott. Annak dacára, hogy egyébként Geraszimov semmi olyat nem állított, amit mások már nem írtak le korábban, számos elemző a hibrid hadviselés szellemi atyjaként tekintett az orosz vezérkari főnökre. Sokan egyenesen „Geraszimov-doktrínáról” kezdtek beszélni, miközben Geraszimov gondolatai valójában a nyugati hadviselésre vonatkoztak – pontosabban a Nyugat magatartására, amely Moszkva percepciójában egy koherens hadviseléssé állt össze. A hadviselés ezen új formájának célja az orosz vezérkari főnök szerint, hogy feszültséget és káoszt szítson az ellenséges országban, és belülről döntse meg a fennálló politikai rezsimet, vagy ürügyet teremtsen a katonai erő nyílt alkalmazására.

Két fő következtetést vontak le tehát a nyugati szakértők röviddel a Krím megszállását és a kelet-ukrajnai háború kezdetét követően. Egyrészt, hogy a korábban nem látott és elképesztő hatékonyságú orosz hadviselés – amelynek jellemzője az információs hadviselés együttes alkalmazása más nemkatonai és katonai eszközökkel – az orosz vezérkari főnök, Valerij Geraszimov forradalmi innovációja. Másrészt pedig, hogy az állítólagos nyugati hadviselés leírása mögé bújtatva elmondta, hogy mit fog az orosz haderő csinálni Ukrajnában éppen egy évvel a cikk megjelenése után. Ahogy később kiderült, mindkét következtetés téves volt.

Töretlen fejlődés a nyugati érdektelenség közepette

De mi vezetett erre a téves következtetésre? Valószínűleg az az aszimmetria, amely a nyugati szakértőknek az orosz, míg az orosz szakértőknek a nyugati hadtudomány iránti érdeklődését jellemezte. Csupán maroknyi nyugati szakértő – sajnos ők azok, akik kevésbé hallat-

¹ Michael KOFMAN: Hybrid Warfare and other Dark Arts, [online], 2016. 03. 11. Forrás: War on the Rocks [2019. 10. 12.].

ják hangjukat – követte rendszeres figyelemmel az orosz katonai szakirodalmat 2014 előtt. Emiatt az orosz katonai gondolkodásban végbement változások nagyrészt észrevétlenek maradtak a Nyugat számára. Mindez természetesen magától értetődő volt. A Szovjetunió végével megszűnt a fő fenyegetés, röviddel ezután pedig új biztonsági kihívások kötődtek le a Nyugat figyelmét. Az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei az 1990-es években humanitárius beavatkozásokkal és Kelet-Európa demokratizálásával, a 2000-es években pedig a terrorizmus elleni harccal és diktátorok megdöntésével voltak elfoglalva. Ezzel szemben ugyanakkor Moszkva egy percre sem vette le a szemét az Egyesült Államokról. Még azon rövid időszakokban is, amikor a kapcsolatok felmelegedésének lehettünk szemtanúi, az orosz katonai szakértők élénk figyelemmel követték az amerikai haderő alkalmazását világszerte. Ha épp nem amiatt, mert közvetlen fenyegetésként értékelték, akkor csupán azon logikus okból kifolyólag, mert elképesztő technológiai fölénye okán az USA jelölte ki a modern hadviselés fejlődésének irányát.

A *The Russian Understanding of War* az orosz katonai teoretikusok gondolatainak már-már enciklopédikus gyűjteményén keresztül bizonyítja, hogy a nemkatonai eszközök és az információs hadviselés primátusáról szóló vélekedés az orosz katonai gondolkodás hosszú és töretlen fejlődésének, nem pedig Geraszimov kinyilatkoztatásának eredménye. Az átmenet zavaros évei és az 1990-es évek turbulens időszaka dacára az orosz katonai gondolkodás virágzott. A két legfontosabb kortárs orosz katonai gondolkodó, Mahmut Garejev és Vlagyimir Szlipcsenko is ebben az időszakban írta legfontosabb műveit.² Miközben az orosz haderő hanyatlott és finoman szólva is dicstelen teljesítményt nyújtott a két csecsen háború során, az orosz katonai szakértők árgus szemekkel figyelték az amerikai haderő alkalmazásának elméletében és gyakorlatában végbemenő változásokat. Az öbölháború sokkoló demonstrációja volt annak, hogy mit ért a szovjet technika és doktrína a jóval kisebb létszámú amerikai haderő technológiai fölényével szemben. A Jugoszlávia 1999-es NATO-bombázásából szintén fontos következtetéseket vont le az orosz katonai elit. Szlipcsenko szerint ez volt az első valódi hatodik generációs, kontaktus nélküli háború. Úgy látta, egy Oroszország elleni háború hasonló módon zajlana: a precíziós fegyvereknek a gazdasági célpontok elleni tömeges alkalmazásával kényszerítenék ki a politikai rendszer leváltását.³ Összefoglalva tehát kijelenthető, hogy az elmúlt néhány évtizedben a Nyugat vezette technológiai fejlődés és az általa indított katonai műveletek gyakorolták a legnagyobb hatást az orosz katonai gondolkodásra.

Színes forradalmak

A nyugati hadviselés és külpolitikai viselkedés szoros figyelemmel kísérése azonban nem minden esetben vezetett a helyes következtetések levonására. A *The Russian Understanding of War* egy egész fejezetet szentel annak bemutatására, miként jutott Moszkva arra a következtetésre, hogy a 2003 és 2005 között Grúziában, Ukrajnában és Kirgíziában le-

² Mahmut Garejev művét, *Ha holnap háború lesz? A jövő fegyveres konfliktusának kontúrjai*-t 1998-ban, míg Szlipcsenko *A jövő háborúja* című munkáját 1999-ben publikálták.

³ Szlipcsenko szerint Jugoszlávia esetében a gazdasági potenciál 80%-ának elpusztítása elegendő volt ahhoz, hogy az állampolgárok végül maguk váltsák le a politikai vezetést.

játszódo színes forradalmak, valamint az arab tavasz későbbi eseményei egy új típusú hadviselés példái voltak. Oscar Jonsson szerint a politikai vezetés volt az, amely először biztonsági fenyegetésként kezdte értékelni a posztszovjet térségben lezajlott békés rendszerváltozásokat. Míg a Kreml a színes forradalmakat kezdetben a Nyugat által támogatott és sporadikus eseményekként értékelte, az évtized végére már a Nyugat által megtervezett, szisztematikus stratégia részeként látta. A percepció megváltozásában különösen nagy jelentősége volt annak, hogy a 2011-es elcsalt parlamenti választást követően a Szovjetunió utáni Oroszország történelmében korábban nem látott mértékű tömegtüntetések kezdődtek Moszkva és Szentpétervár utcáin. A színes forradalmak biztonságiasítását a katonai vezetés sem nézhette tétlenül, így 2013-ra a rezsimváltás a katonai teoretikusok munkáiban is központi témaként jelent meg. Az orosz katonai elemzők az állítólagos nyugati hadviselést egy kétlépcsős folyamatként látták. Az első lépcsőben az Egyesült Államok színes forradalmat szít, amit – amennyiben az nem éri el a kívánt célt – a katonai erő nyílt alkalmazása követ. A színes forradalmak egyben újult lendületet is adtak a háború változó természetével kapcsolatos vitának. Vajon önmagában az információs hadviselés alkalmazása kimeríti-e a háború fogalmát, amennyiben az képes tömegdemonstrációk révén elérni a fennálló politikai rendszer megdöntését?

Az orosz hadtudomány mint önálló stratégiai kultúra

A nyugati magatartásról alkotott kép tehát komoly hatást gyakorolt az orosz hadtudományra. Emellett azonban az orosz katonai gondolkodást mindenekelőtt annak szovjet gyökere határozza meg. Az orosz katonai gondolkodást ezért nem lehet teljes egészében megérteni nyugati nézőpontból. Azt egészében, saját fogalmain keresztül kell vizsgálni, hiszen az orosz hadtudomány egy saját jogán létező, önálló rendszert alkot. Jonsson könyvének éppen ezért nagyon fontos érdeme, hogy bemutatja a szovjet katonai gondolkodás filozófiai alapjait. Mivel a jelenlegi katonai elit túlnyomó része pályafutását 1991 előtt kezdte, a szovjet katonai gondolkodás továbbra is komoly tényező a mai Oroszországban. A háború elkerülhetlenségéről alkotott lenini nézetet – vagyis hogy mindaddig háborúra vagyunk kárhóztatva, míg kapitalizmus létezik a Földön – már az 1950-es években felülírta a nukleáris kor valósága. Más gondolatok ugyanakkor jelentős mértékben befolyásolták az orosz katonai teoretikusok világnézetét. A marxista gondolatok továbbra is áthatják az orosz hadtudományt, amely például abban a meggyőződésben érhető tetten, hogy a háború okai mindig gazdasági természetűek. A dialektikus materializmus továbbra is meghatározó alapelve a háború fejlődéséről való orosz elméleteknek. A holizmus pedig minden bizonnyal az a filozófiai szemlélet, amely a leginkább egyedülállónak és a nyugatitól markánsan eltérővé teszi az orosz stratégiai gondolkodást. Elvégre a holisztikus szemlélet az, amely visszaköszön a katonai és nemkatonai eszközök egyidejű és koordinált alkalmazásáról alkotott orosz elképzelésben is.

Oscar Jonsson könyve igazolja, hogy a Szovjetunió összeomlása nem temette maga alá a szovjet hadtudomány filozófiai fundamentumait és az ebben az időszakban felhalmozott tudást. Sőt mi több, a rendszer leomlása felszínre hozta olyan szerzők munkáit is, amelyek a Szovjetunióban tiltólistán szerepeltek. Az orosz fehér emigráció egyik képviselője,

Jevgenyij Meszner egyike ezeknek. Meszner fő gondolatait 1950 és 1960 között vetette papírra, művei pedig az utóbbi években kerültek az érdeklődés középpontjába. A szerző *mjátzsvojná* (jelentése körülbelül: 'lázadóháború') koncepciója rendkívül sok hasonlóságot mutat a Geraszimov által kifejtett gondolatokkal. A *mjátzsvojná* célja nem az ellenséges ország területének megszállása, hanem az állam belülről történő szétzúzása. Meszner észrevétele a háború és béke közötti határ elmosódásáról ismerősen csenghet.

Megváltozott a háború orosz értelmezése?

Oscar Jonsson úgy véli, valószínűleg igen. Bár a szerző nem talált nyilvános kijelentést az orosz vezetés részéről arra vonatkozóan, hogy a háború természete megváltozott volna, a könyvben számos olyan, meghatározó orosz katonai teoretikus által kifejtett gondolatot mutat be, amelyek erre a következtetésre utalnak. A háború szovjet definíciója Clausewitznek a háborúra vonatkozó népszerű észrevételéből (amely nem a háború clausewitz-i definíciója [!]) ered: a háború a politika folytatása más eszközökkel. Lenin ugyanakkor egyetlen szóval kiegészítve jelentősen módosította Clausewitz gondolatát. Lenin definíciója szerint a háború a politika folytatása más, *erőszakos* eszközökkel. A lenini definíció tehát alapvetően meghatározta, hogy a háború szovjet értelmezése szükségszerűen a fegyveres erőszakra korlátozódott.

Az utóbbi évtizedek fejleményei (legfőképp a technológiai fejlődés) azonban megkérdőjelezi a háború e tradicionalista felfogásának érvényességét. Azok az orosz katonai teoretikusok, akik szerint a háború szélesebb értelmezésére van szükség, úgy vélik, hogy a nemkatonai eszközök hatékonysága vetekszik a katonai erőkével. Következésképp – érvelnek –, a nemkatonai eszközöket hatékonyságuk okán erőszakosnak kell tekintenünk. Ez az értelmezés jól láthatóan a lenini definíció megtartása mellett hidalná át azt a szakadékot, amely a háború szűken vett, fegyveres erőszakot jelentő értelmezése, illetve a színes forradalmak képviselte új típusú, nem fegyveres erővel vívott hadviselés között húzódik. Mindenekelőtt az információs befolyás az ugyanis, amely leginkább feszegeti a háború hagyományos definícióját az orosz szakértők szerint. A színes forradalmak – és még inkább az arab tavasz eseményei – azt igazolták az orosz elit számára, hogy az információs hadviselés önmagában is képes a lakosságot saját politikai vezetése ellen fordítani, és teljes káoszba taszítani a célországot. A *The Russian Understanding of War* szerint az információs hadviselés kognitív-pszichológiai aspektusa (és nem annak technikai oldala) az, ami jelenleg az orosz katonai teoretikusokat a háború természetének újraértelmezésére készíti.⁴

... vagy mégsem?

Vannak ugyanakkor más tényezők, amelyek arra utalnak, hogy Oscar Jonsson következtetése a háború természetének megváltozott orosz értelmezéséről elhamarkodott. A Valdaj Klub egy 2019-es tanulmánya például éppen ellenkező következtetésre jut. A tanulmány orosz–brit szerzőpárosa, Makszim Szucskov és Sim Tack szerint a háború *jellege* az, ami

⁴ Az információs hadviselés orosz értelmezése eltér annak nyugati felfogásától, minthogy előbbi egyaránt az információs hadviselés részének tekinti a technikai (elektronikai és kiberhadviselés) és a kognitív dimenziót is.

folyamatosan változik, míg annak *természete* állandó.⁵ Miközben nem tagadják el az információk hadviselés potenciáljában bekövetkezett fejlődést, a szerzők szkeptikusak annak a háború természetére gyakorolt hatását illetően. A szakértők Clausewitzet idézik, aki azt írta, hogy „találmányok és ötletek aligha befolyásolhatják a háború természetét.”⁶ Geraszimov szokásos éves, az orosz Hadtudományi Akadémia előtt elmondott legutóbbi, 2019-es beszéde szintén arra utalt, hogy a háború természete nem változott meg az orosz hadtudományban.⁷ A vezérkari főnök szerint napjainkban a háború formái tovább bővülnek, a háború tartalma pedig alapvetően átalakul.⁸ Ugyanakkor kijelentette, hogy a katonai stratégia vizsgálódásának fókuszát továbbra is a fegyveres küzdelem jelenti, a nemkatonai eszközök szerepe pedig a fegyveres erők támogatásában merül ki. Geraszimov hangsúlyozta, hogy „a katonai stratégia fő tartalmát a háborúra való felkészülés, és annak mindenekelőtt a fegyveres erők által történő megvívásának kérdései alkotják. Igen, figyelembe vesszük valamennyi nemkatonai eszközt is, melyek befolyásolják a háború menetét vagy végkimenetelét, és melyek garantálják és megteremtik a feltételeket a katonai erő hatékony alkalmazására.”⁹

A háború értelmezése mint intézményi játszma

Érdekes további vizsgálódás tárgya lehet, hogy az intézményi játszma vajon miképpen befolyásolja a háború természetéről szóló orosz diskurzust. A könyv implicit módon ezt a kérdést pedzegeti akkor, amikor rámutat arra, hogy Jurij Balujevszkij hirtelen rendkívül fontos biztonsági fenyegetésként kezdte értékelni a színes forradalmakat, miután Viktor Zolotov, a Nemzeti Gárda (Roszgvargyija) parancsnoka mellett tűnt fel tanácsadóként. Vezérkari főnökként Balujevszkij korábban egyáltalán nem mutatott érdeklődést a téma iránt. Ennek ellenére a könyv nem vizsgálja tovább ezt a kérdést. Pedig a befolyásért és erőforrásokért vívott küzdelemben az orosz hadseregnek jó oka van biztosítania a politikai vezetést arról, hogy érti a fenyegetést, és kész is fellépni azzal szemben. Maga Oscar Jonsson is megjegyzi, hogy a színes forradalmak témája – néhány példától eltekintve – egyáltalán nem szerepelt a hadtudományi diskurzus napirendjén egészen addig, amíg a Kreml el nem kezdte fenyegetésként kezelni a kérdést. Elképzelhető, hogy ugyanez, vagyis a saját partikuláris intézményi érdek előtérbe helyezése állt Geraszimov 2019-es beszéde mögött is, amely aláhúzta a fegyveres erők elsődlegességét a háborúban. Talán úgy vélte, hogy a megelőző években túlságosan is nagy hangsúlyt fektetett a nemkatonai eszközök szerepére, ami a fegyveres erők számára végső soron kontraproduktív lehet. A moszkvai vezetés ugyanis „téves” következtetésre juthat, és értékes erőforrásokat csoportosíthat át például a Nemzeti Gárda vagy a biztonsági szolgálatok számára – amelyek profiljával sokkal inkább egybevág a színes forradalmak képviselte kockázatok kezelése. Akárhogyan is, Geraszimov Hadtudományi Akadémia előtt tartott legutóbbi beszéde, valamint a Valdaj Klub tanulmá-

⁵ Maxim SUCHKOV – Sim ТАК: The Future of War, [online], 2019. 7. o. Forrás: Valdai [2019. 10. 12.].

⁶ Uo. 8.

⁷ Fontos megjegyezni, hogy Geraszimov beszédének időpontjában a könyv kézírata már minden bizonnyal lezárult, ezért az nem képezte elemzés tárgyát.

⁸ Валерий Герасимов: Векторы развития военной стратегии, [online], 2019. 03. 04. Forrás: Красная Звезда [2019. 10. 12.].

⁹ Uo.

nya is arról tanúskodnak, hogy a háború természetének változásáról/állandóságáról szóló orosz diskurzus még nem zárult le. A vita minden bizonnyal meghatározó szerepet fog betölteni az orosz hadtudományi gondolkodás napirendjén az elkövetkező években. Nekünk pedig árgus szemekkel kell követnünk azt.

Miért fontos az, hogy mit gondol Oroszország a háborúról?

A háborúról való orosz gondolkodás megértése nemcsak azért fontos, hogy megjósoljuk, hogyan fogja megvívni Oroszország az elkövetkező háborút, hanem – és ez vitathatatlanul fontosabb – hogy elkerüljük azt. Oscar Jonsson szerint miközben a Nyugat az Oroszország ellen bevezetett szankciókra az ukrajnai agresszióra adott korlátozott válaszként tekint, az ezzel kapcsolatos orosz percepció teljesen más lehet. Különösen, ha egyes nyugati döntéshozók a szankciós politikától nyíltan azt remélik, hogy az éket ver az orosz gazdasági és politikai elit közé, végső soron pedig Putyin hatalomból való elmozdítását eredményezi. A Kreml szemében a nem kormányzati szervezeteknek és a demokratikus ellenzéknek nyújtott erkölcsi és anyagi támogatás, de akár még az oknyomozó újságíróknak az orosz politikai vezetést érintő leleplezései is egy nemkatonai eszközökkel vívott háború részét képezhetik. Érdekes ebben a kontextusban felidézni az orosz elnök választását arra az újságírói kérdésre, amely az amerikai elnökválasztásba történt orosz beavatkozást firtatta. Putyin elnök úgy reagált a 2018-as helsinki csúcstalálkozót követően feltett kérdésre, hogy kijelentette, az amerikai vádiratban megnevezett Concord Management cég – amely a Putyinhoz közel álló oligarcha, Jevgenyij Prigozsин tulajdonában áll – nem képviseli semmilyen formában sem az orosz államot. „Önöknek is van sok olyan egyénük, köztük milliárdos tőkével rendelkezők, Soros úr például, aki mindenhol beavatkozik, na és akkor mi van? Ez vajon az amerikai állam pozíciója? Nem. Ez egy magánszemély pozíciója. Hát itt is ugyanerről van szó.”¹⁰ – mondta Putyin párhuzamot vonva Soros és Prigozsин között. Putyin tagadása azonban valójában – a saját cinikus módján – minden bizonnyal beismerés volt. Ahogy senki nem gondolhatja azt komolyan, hogy Prigozsин saját megfontolásból igyekezett befolyásolni az amerikai elnökválasztás kimenetelét, úgy valószínűleg Putyin is meg van győződve arról, hogy Soros György valójában Washington geopolitikai érdekeit érvényesíti.

Míndez természetesen nem jelenti azt, hogy a Nyugatnak fel kéne oldania a Moszkva elleni szankciókat, vagy hogy be kellene szüntetnie a civil szervezeteknek nyújtott támogatást Oroszországban vagy máshol. Oscar Jonsson sem állítja ezt. Az eltérő orosz értelmezés arról, hogy mi minősül háborúnak, nem lehet indok arra, hogy a Nyugat feladja értékeit, vagy hogy válasz nélkül hagyja az orosz agressziót. Miközben nyilvánvalóan nagyobb az esélye az eskalációnak abban az esetben, ha a velünk szemben álló szereplő a saját, korlátozott lépéseinket háborús cselekményként értékeli, nincs arra utaló bizonyíték, hogy Moszkva tudatosan keresné az eskaláció lehetőségét. Sőt – ahogy arra Jonsson rámutat – lehet, hogy éppen a potenciális következményektől való félelem az, ami miatt az orosz vezetés ódzkodik nyíltan elismerni, hogy pusztán a nemkatonai eszközök alkalmazása is kimerítheti a hábo-

¹⁰ Пресс-конференция по итогам переговоров президентов России и США, [online], 2018. 07. 16. Forrás: Kremlin.ru [2019. 10. 12.].

rú fogalmát. Ez ugyanis logikusan azt jelentené, hogy Oroszország már ma is háborúban áll a Nyugattal, annak minden lehetséges következményével együtt. Ennek deklarálása arra kényszerítené az orosz vezetést, hogy olyan konkrét lépéseket tegyen, amelyeket nem kíván megtenni. Ennek ellenére a Nyugatnak tisztában kell lennie azzal, hogy a háború orosz értelmzése átalakulóban van – akár felvállalja ezt nyilvánosan Moszkva, akár nem. A *The Russian Understanding of War* ezért nem csak az orosz haderővel foglalkozó elemzőknek kötelező olvasmány, de a külpolitikai döntéshozók számára is ajánlott.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- JONSSON, Oscar: *The Russian Understanding of War. Blurring the line between War and Peace*. Washington, D.C., Georgetown University Press, 2019.
- КОФМАН, Michael: Hybrid Warfare and other Dark Arts, [online], 2016. 03. 11. Forrás: War on the Rocks [2019. 10. 12.]
- СУЧКОВ, Максим– ТАСК, Sim: The Future of War, [online], 2019. Forrás: Valdai [2019. 10. 12.]
- Герасимов, Валерий: Векторы развития военной стратегии, [online], 2019. 03. 04. Forrás: Красная Звезда [2019. 10. 12.]
- Пресс-конференция по итогам переговоров президентов России и США, [online], 2018. 07. 16. Forrás: Kremlin.ru [2019. 10. 12.]